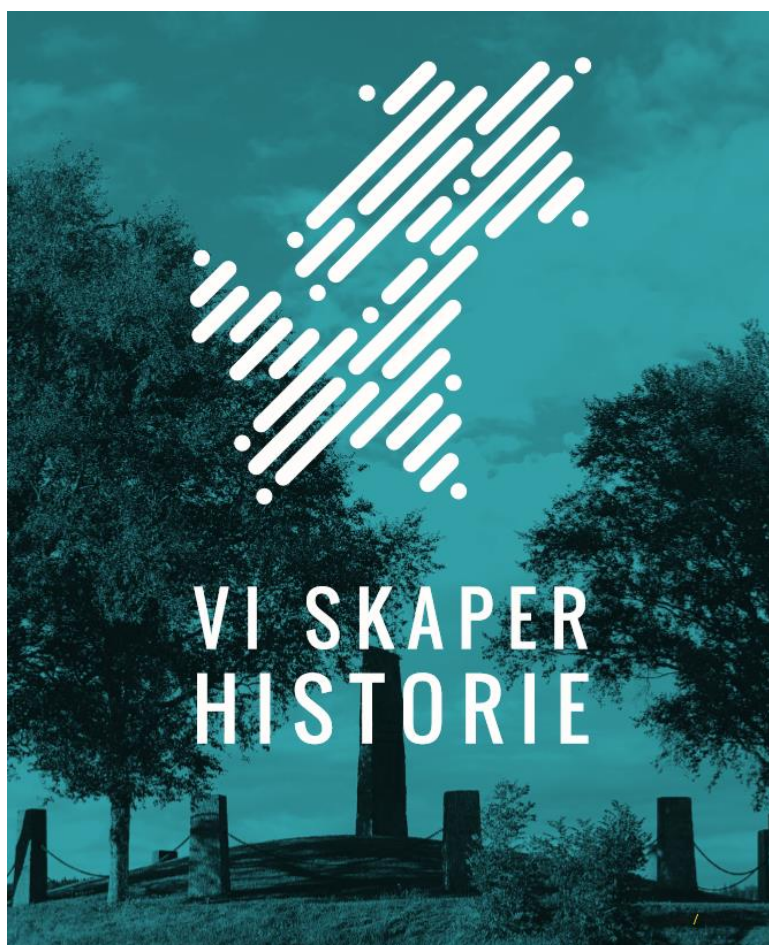

KULTUR I TRØNDELAG

**En kunnskapsoversikt
over hva som kjennetegner og påvirker kultursektoren i Trøndelag -
samt utviklingstrekk sektoren står overfor**

Vedlegg til *BALANSEKUNST – Kulturstrategi for Trøndelag 2019-2022*

av Trøndelag fylkeskommune februar 2019

Innhold

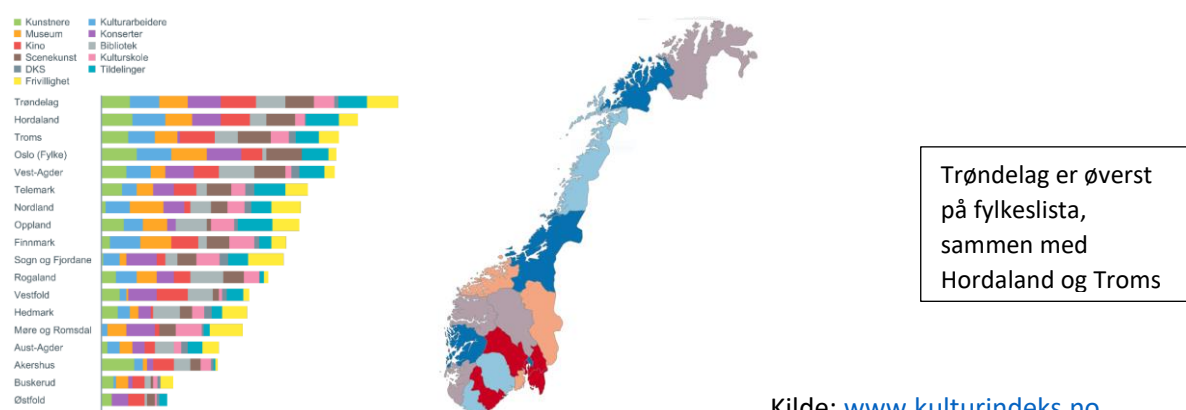
1	KULTURINDEKS 2018 FOR TRØNDELAG	3
2	KULTUR OG PENGEBRUK	5
3	«DEN KULTURELLE GRUNNMUREN»	7
3.1	Bibliotek	7
3.2	Kulturskolen	8
3.3	Kulturelle arenaer	10
3.4	Frivillig sektor	12
4	KULTURFORMIDLING OG KUNSTPRODUKSJON	14
4.1	Den kulturelle skolesekken	14
4.2	Ung kultur møtes – UKM	15
4.3	Kunst- og kulturuttrykk	16
5	KULTURMINNEVERN OG MUSEUM	18
5.1	Museene	18
5.2	Kulturminner	19
6	IDRETT, FRILUFTSLIV OG SPILLEMIDLER	21
6.1	Idrett	21
6.2	Friluftsliv	22
6.3	Idrettsanlegg og spillemidler	24
7	KULTURNÆRING	26
8	KULTUR - HELSE - SAMFUNNSDELTAKELSE	27
9	KULTUR OG INTEGRERING	28
10	KULTUR OG SAMISK	30
11	KULTUR OG INTERNASJONALISERING	31
12	«FOLKESTEMMEN»	33

1 KULTURINDEKS 2018 FOR TRØNDELAG

Norsk kulturindeks er en årlig oversikt over kulturtilbud og kulturaktivitet i norske kommuner, regioner og fylker utarbeidet av Telemarksforskning. Målsetningen med Norsk kulturindeks er å beskrive det faktiske kulturtilbudet og den faktiske kulturbruken innenfor kommunene som geografisk område. Oversikten viser hvordan kommunene i landet plasserer seg i forhold til hverandre.

Norsk kulturindeks består av 10 kategorier: kunstnere, kulturarbeidere, museum, konserter, kino, bibliotek, scenekunst, kulturskole, den kulturelle skolesekken (DKS), tildelinger og frivillighet. Hver kategori er delt inn i delindikatorer.

Hva viser kulturindeksen for Trøndelag – og trøndelagskommunene:

Kilde: www.kulturindeks.no

Norsk Kulturindeks 2018. Plassering totalt og per kategori												
	Norsk Kulturindeks	Kunstnere	Kulturarbeidere	Museum	Konserter	Kino	Bibliotek	Scenekunst	Kulturskole	DKS	Tildelinger	Frivillighet
Trondheim	5	12	8	49	11	24	110	6	301	242	18	155
Steinkjer	76	252	140	240	71	31	122	100	294	255	167	31
Nam sos	32	65	49	36	129	40	376	65	82	35	46	211
Hemne	325	369	308	299	321	236	287	245	97	221	312	262
Snillfjord	398	230	359	341	227	313	421	245	177	257	183	418
Hilra	88	387	75	28	38	128	16	245	79	108	333	195
Frøya	308	400	353	336	73	131	129	245	55	258	334	377
Ørland	95	302	58	290	110	11	134	245	79	28	298	69
Agdenes	404	404	384	383	126	313	234	245	210	147	356	370
Bjugn	255	249	415	338	92	313	254	65	79	35	300	187
Årjord	281	155	368	350	258	250	243	245	18	300	301	137
Røan	419	336	416	332	149	313	418	245	248	261	356	380
Osen	361	404	406	219	249	313	399	245	74	306	45	302
Oppdøl	18	142	28	200	46	7	106	52	101	248	58	163
Rennebu	370	399	414	346	234	313	401	245	129	330	207	8
Meldal	309	395	237	15	213	282	209	245	282	328	342	256
Orkdal	237	253	184	383	127	218	313	95	234	157	113	305
Røros	71	14	10	8	12	35	54	27	48	61	2	39
Holtålen	223	384	202	350	247	199	19	245	54	175	330	50
Midtre Gauldal	295	312	303	370	294	101	343	245	146	338	265	16
Melhus	179	170	249	274	218	249	237	89	115	105	209	171
Skaun	259	74	239	367	147	309	168	245	313	253	325	119
Klæbu	333	143	346	332	316	313	219	245	158	96	338	173
Malvik	318	146	258	346	252	313	353	245	329	268	110	174
Selbu	163	119	115	332	213	256	125	245	42	124	285	159
Tydal	126	178	142	243	4	188	170	245	137	84	162	279
Meråker	233	321	189	227	345	212	217	198	59	359	335	10
Stjørdal	58	218	148	170	50	15	128	96	196	289	236	52
Frøsta	121	136	78	367	296	251	261	100	127	355	190	85
Levanger	143	180	144	159	240	138	192	179	288	302	190	90
Verdal	44	91	56	77	101	18	85	15	312	355	239	199
Verran	412	324	360	375	354	313	391	98	184	386	356	311
Nam dalseid	236	241	326	383	283	313	208	73	116	137	153	103
Snåsa	102	203	201	106	283	189	11	138	97	3	256	147
Lierne	253	382	351	240	387	248	20	159	40	68	371	175
Røyrvik	202	258	231	226	186	150	272	42	64	91	356	283
Nam sskog	392	332	245	295	277	313	374	245	291	37	230	334
Grong	174	191	215	304	326	90	138	39	216	102	356	115
Høylandet	129	404	227	383	199	204	22	44	61	57	162	35
Overhalla	267	154	334	328	321	313	152	209	211	235	159	139
Fosnes	189	275	416	296	292	313	250	37	49	88	63	26
Flekanger	269	404	109	278	140	219	211	245	173	117	156	469
Vikna	199	332	219	18	325	298	81	117	384	9	203	175
Nærøy	141	231	345	383	81	164	51	58	307	23	213	34
Leka	360	404	384	383	286	313	251	30	68	2	356	252
Indre Fosen	41	24	164	86	247	313	34	55	159	220	25	3
Rindal	82	247	181	74	165	276	164	166	130	83	78	6
Rindal	201	344	210	12	350	114	144	245	94	273	147	36

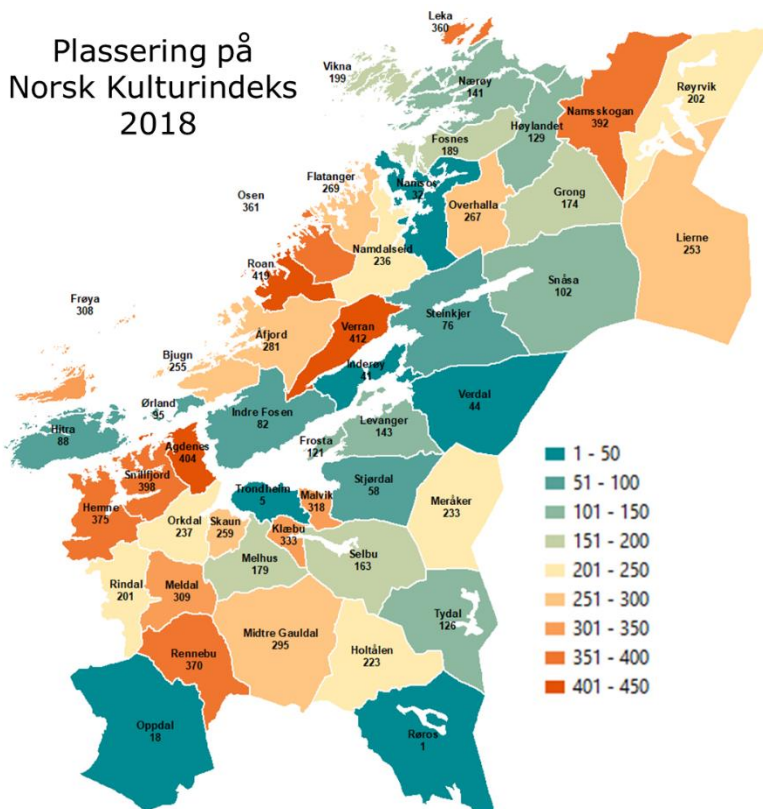
Trøndelagskommunenes plassering blant landets kommuner totalt og pr. kategori i indeksen (kilde Telemarksforskning)

Hva viser statistikken:

- Dette er kun registerdata og ingen analyser
- Trøndelag – summen av alle kommuner - er øverst på fylkeslista i landet som helhet
- Kommunestatistikken for Trøndelag viser stor spredning, fra 1. plass til 419.plass sammenlignet med andre kommuner i landet
- Kommunestatistikken viser også stor spredning mellom de ulike kategoriene for hver kommune

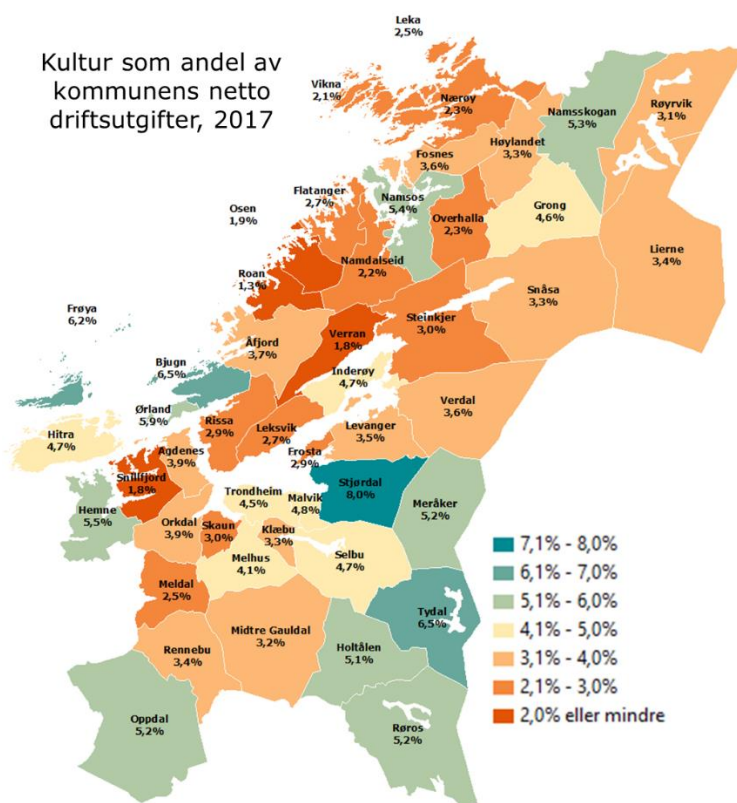
Hva sier statistikken ikke noe om:

- Hvilke strukturelle og kulturelle faktorer som har betydning for kulturtilbudet og kulturaktiviteten i kommunene?
- Hva kommunene selv kan påvirke dersom de vil bedre det lokale kulturlivet – og hva kan de faktisk ikke gjøre noe med? Kommunene har ulike forutsetninger for å ha et godt kulturtilbud og en høy kulturaktivitet. Dette handler blant annet om kommuneøkonomi, størrelse, sentralitet og utdanningsnivå i befolkningen.
- Ved utvidete analyser av kommunenes kulturindeks er det mulig å si noe om hvorvidt en kommune, ut fra sine statistiske forutsetninger, oppfyller sitt potensial innenfor ulike kulturområder. Dermed kan det sies noe om hvilket handlingsrom kommunen har for å bli en bedre kulturkommune – på kulturindeksen.
- Slike analyser kan være et godt kunnskapsgrunnlag for ulike kulturplanleggingsprosesser i kommunene samt utredninger av mulig kultursamarbeid på tvers av kommuner.
- Telemarksforskning tilbyr slike analyser, men bare noen svært, svært få kommuner i Trøndelag benytter seg av dette.

2 KULTUR OG PENGEBRUK

Kommunale kulturutgifter:

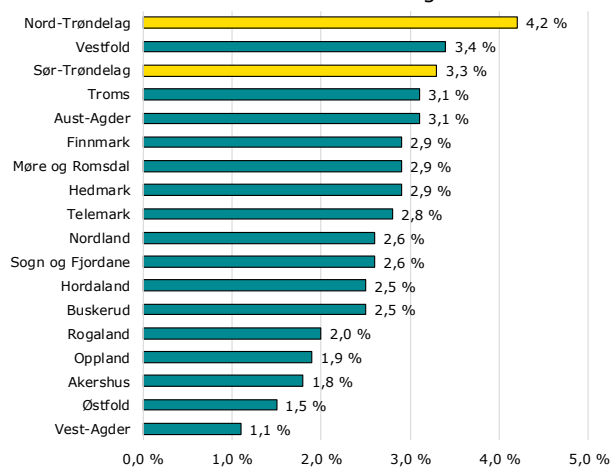

Kilde: SSB/Trøndelag i tall 2018

Hva viser statistikken:

- Totalt hadde kommunene i Trøndelag nesten 1,1 milliarder kroner i netto driftsutgifter i 2017. Dette er 4,3 % av kommunenes totale netto driftsutgifter.
- Andelen av netto driftsutgifter til kultur varierer fra kommune til kommune – fra 8 % på det høyeste til 1,3 % på det laveste.
- Fordelingen av driftsutgiftene samlet fordeler seg slik for 2017:
 - Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg – 20,2 %
 - Kulturskoler – 14,8 %
 - Idrett og tilskudd til andre idrettsanlegg – 14,4 %
 - De resterende 50 % går til aktivitetstilskudd, kino, museum, kulturbygg, andre kulturaktiviteter og kunstformidling
- Det er vanskelig å se sammenhenger mellom kommunenes kulturutgifter og plassering på kulturindeksen.

Fylkeskommunes netto driftsutgifter til Kultur som andel av totale nettodriftsutgifter - 2017

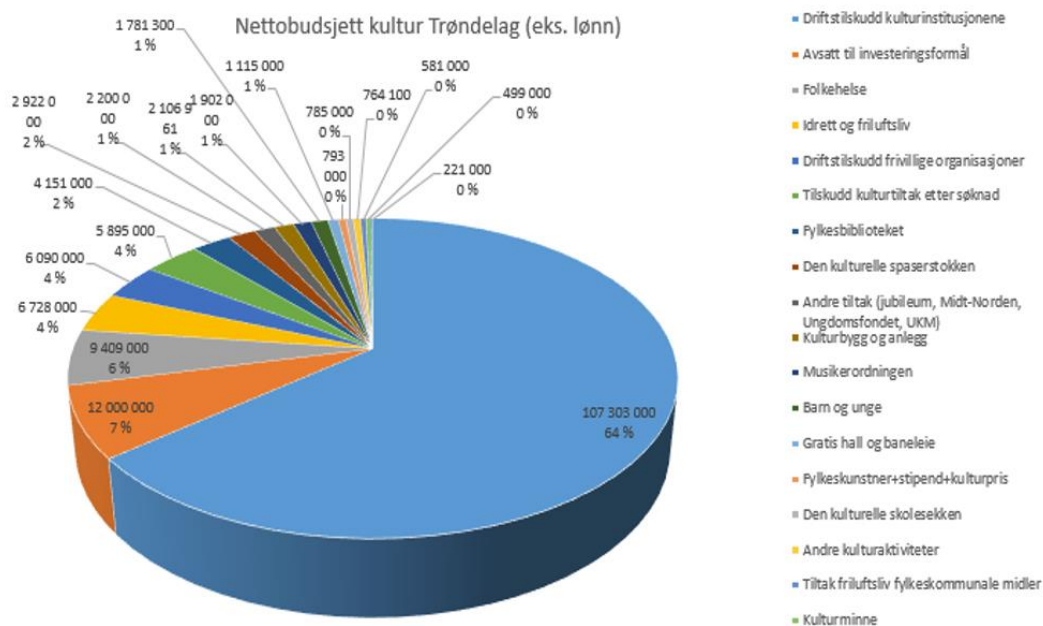

I 2017 hadde de to fylkeskommunene i Trøndelag 219 millioner kroner i netto driftsutgifter knyttet til kultur

Fylkeskommunale kulturutgifter

Hva viser statistikken:

Fordeling netto driftsutgifter 2017

- Den største utgiftsposten av de 219 millionene er driftstilskudd til kulturinstitusjoner innen bildende kunst, musikk, scenekunst, litteratur og film.

Private og næringslivets bidrag:

- Vanskelig å få oversikt over på grunn av mangel på registrerte data på området.

3 «DEN KULTURELLE GRUNNMUREN»

I *Kulturutredningen 2014* ble begrepet *Den kulturelle grunnmuren* etablert og står for den kulturelle infrastrukturen eller rammeverket som gir befolkningen tilgang til kunst- og kulturfaglig kompetanse, deltakelse og opplevelse.

Her – i denne kunnskapsoppsummeringen - forstås den kulturelle grunnmuren som bibliotek, kulturskole, ulike formidlingsarenaer og frivillighet.

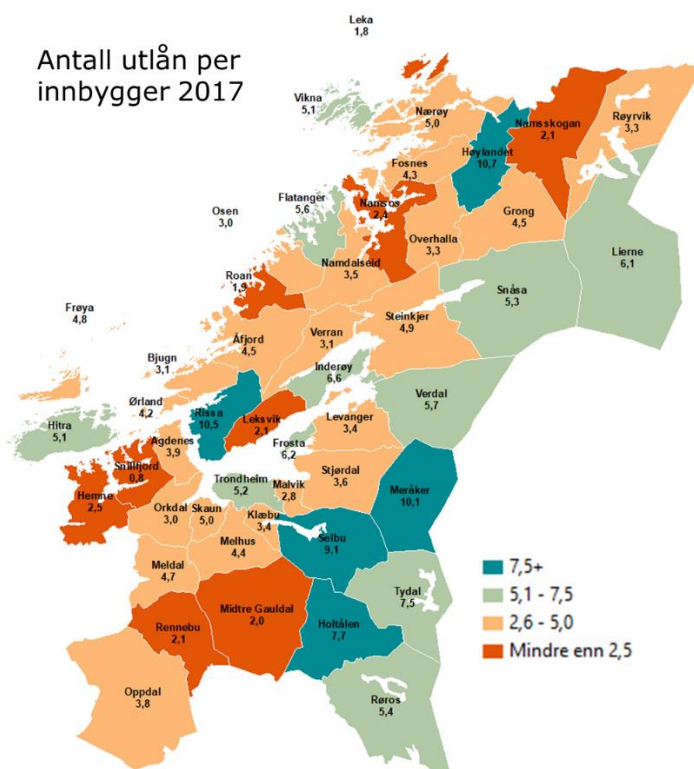
3.1 Bibliotek

Bibliotekene er de eneste kulturinstitusjonene som finnes i alle kommuner i Trøndelag. I tillegg til å være en lovpålagt uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt, er folkebibliotekene viktige samlingssteder for kulturelle aktiviteter. Folkebibliotekene har til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet gjennom aktiv formidling, og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i fylket.

Hva viser statistikken?

- Det ble i 2017 foretatt 2,2 millioner utlån fra folkebibliotekene i Trøndelag, noe som tilsvarer 4,7 utlån pr. innbygger i fylket.
- Det er imidlertid stor spredning i utlån fra kommune til kommune. Fra 10,7 per innbygger til 0,8.
- Totalt var det 94 781 aktive lånere ved folkebibliotekene i Trøndelag i 2017. Dette er 21 % av Trøndelags befolkning.
- Av alle utlån er 42,5 % barnebøker, men ellers sier statistikken ikke noe om demografiske forhold rundt lånerne som alder, kjønn, sosioøkonomisk status og urban/rural bosetting. Trenger mer kunnskap om disse sammenhengene.
- I tillegg til utlån av bøker er bibliotekene i økende grad en kulturarena for ulike arrangement. I 2017 hadde folkebibliotekene i Trøndelag 4300 arrangementer med til sammen over 110.000 deltakere.
- Bibliotekene er med sine ulike tilbud for minoritetsspråklige en viktig arena og møteplass i integreringsarbeidet. Fylkesbiblioteket har gode oversikter over dette.

Antall utlån per innbygger 2017

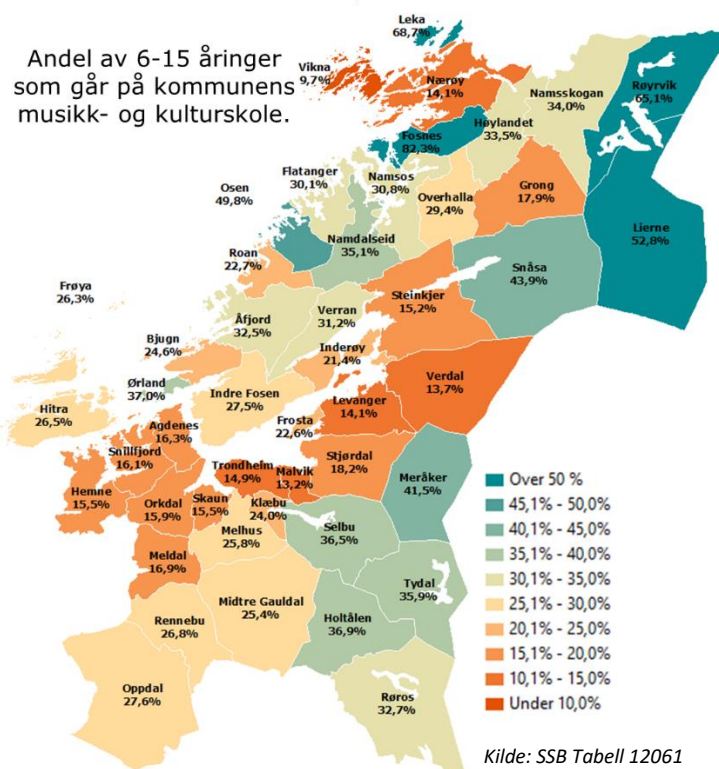
Kilde: Trøndelag i tall 2018

3.2 Kulturskolen

Kulturskole er et lovfestet kommunalt tilbud – gjennom opplæringsloven; «Alle kommuner skal, alene eller i samarbeid med andre kommuner, ha et musikk-/kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og det øvrige kulturliv»

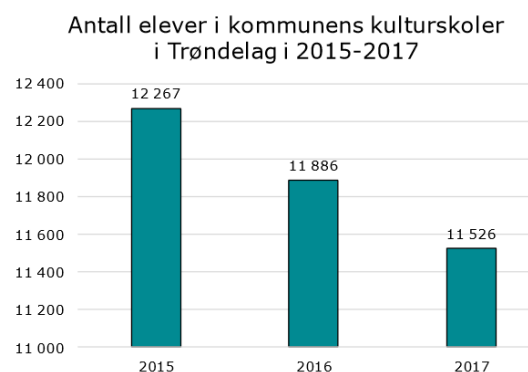
Kulturskolene eies og drives av kommunene. Derfor kan kommunene selv bestemme innhold og omfang av tilbudet i sine skoler, uten nasjonale føringer. Dette medfører stor variasjon i kulturskoletilbudet rundt om i landet – også i Trøndelag. De vanligste fagene er musikk, dans, teater, visuelle kunstfag, skapende skriving og sirkus.

Tilbudet finansieres av kommunen og foreldrebetaling. Størrelsen på foreldrebetaling varierer fra kommune til kommune, og maksprisordningen gjelder ikke lenger. Dette kan føre til skjevheter i rekrutteringen til kulturskolen ut fra foresattes inntekt, utdanningsnivå og etnisitet.

Hva viser statistikken (kilde SSB):

- Det var 11 526 elever ved kommunale kulturskoler i Trøndelag i 2016. Dette er 21,4% av alle barn i alderen 6-15 år i Trøndelag. Landsnittet er at 13,3 % barn i alderen 6-15 år går i kulturskoler. Fosnes og Leka er kommunene i Trøndelag hvor størst andel av barna går på musikk- og kulturskole, henholdsvis 82,3 % og 68,7 %
- I perioden 2015 til 2017 har det vært en nedgang i antall elever ved kommunale kulturskoler i Trøndelag på samme alderen 6-15 år (745 personer), som går på gått ned fra 2017.
- I Trondheim og blir det av private forklaringen på 15 åringer i kommunale kulturskoler i de mest folkerike delene av Trøndelag.
- Ut over dette gir statistikken ingen forklaringer over hvordan forhold som til eksempel lokalisering, prising, ventelister og tilbud påvirker deltakelsen.
- Kommunale kulturskoler er gode tiltak, som har muligheter til å virke sosialt utjevnende. Men det må tas høyde for at kulturskolen også kan «forsterke» sosial ulikhet, dersom det ikke tilrettelegges slik at alle grupper kan delta.

6,0 %, eller 741 elever. I periode har antall barn i i Trøndelag økt med 1,4 % noe som gjør at andelen barn kommunale kulturskoler har 23,1 % i 2015 til 21,5 % i

de andre store kommunene offentlige tilbudet supplert aktører. Dette er noe av at man har lave andeler av 6-

3.3 Kulturelle arenaer

Kulturarenaene utgjør en viktig del av infrastrukturen for kulturlivet. De er selve skjelettet som kulturlivet henges på og bygges rundt. I Trøndelag finner vi både de store kulturinstitusjonene av nasjonal karakter, de regionale kulturhusene men også de lokale samfunnshusene, skolene, idrettshallene, bibliotekene og kinoene.

Den lokale kulturaktiviteten kan bli hemmet av mangelen på hensiktsmessige lokaler. Lokalt kulturliv er mangfoldig, både i store og små kommuner. Det er kor, korps, band, teatergrupper, dansegrupper, filmklubber, malerklubber og litteraturklubber. Det er profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere som driver opplæring, aktivitet og formidling, innenfor offentlig, frivillig og privat virksomhet.

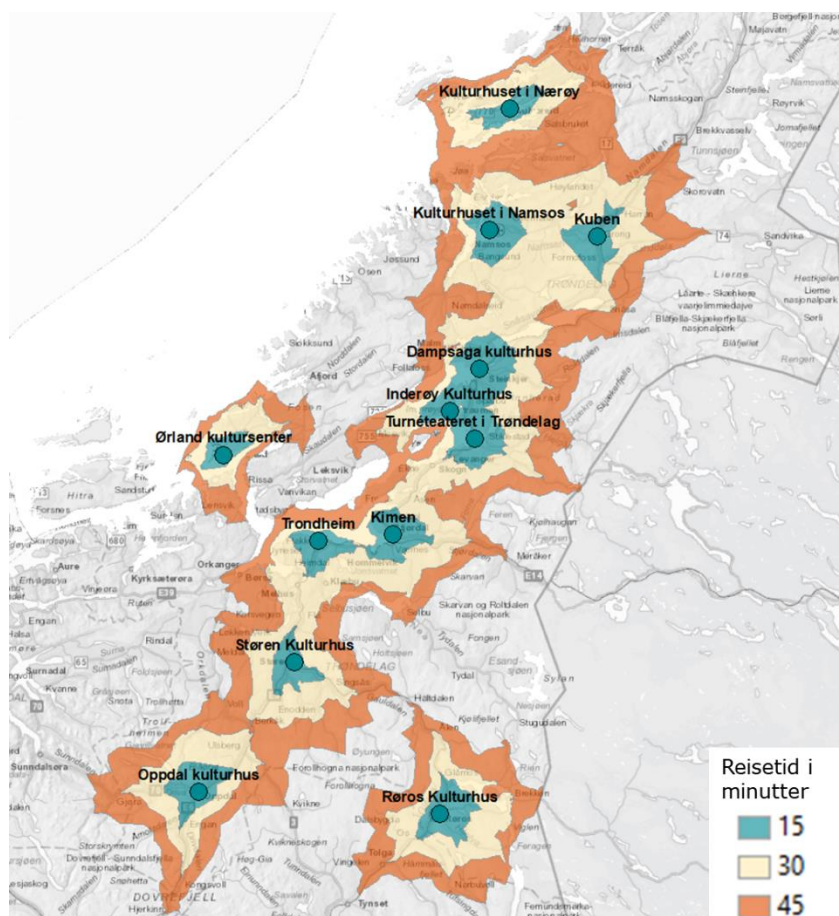
Kulturhusene er viktige kulturarenaer, men de dekker kun deler av det faktiske behovet. Det er viktig at vi klarer å se kulturhus og andre kulturarenaene i en helhetlig sammenheng. For å klare dette trenger vi kunnskap om behovene lokalt. Hvilke arenaer finnes og hvilke arenaer brukes av kulturlivet i dag.

Offentlig debatt fokuserer ofte på store nasjonale signalbygg og store regionale kulturhus. Disse kulturhusene er viktige bygg i den nasjonale kulturpolitikken. Det er likevel slik at denne type bygg bare treffer deler av kulturlivets grunnleggende behov for kulturarenaer. Samfunnshusene utgjør hovedtyngden av lokale kulturarenaer sammen med idrettshaller og skolelokaler. Også kirkene er viktige arenaer for kulturaktivitet.

Det stilles ofte spørsmål om at eksisterende skolelokaler kan utnyttes bedre, eller suppleres for kulturvirksomhet både i og utenfor skoletiden. Dette vil i mange sammenhenger være gunstig økonomisk og praktisk hensiktsmessig. For nye skolebygg bør rom for kultur planlegges inn fra starten av og utformes slik at de kan benyttes av kulturlivet utenom skoletiden.

Hva viser statistikk – og erfaring i Trøndelag:

Regionale kulturhus – reisetid

Trøndelags befolkning etter reisetid til nærmeste regionale kulturhus		
	Antall	%
Mindre enn 15 minutter	307 500	68 %
Mindre enn 30 minutter	378 500	83 %
Mindre enn 45 minutter	411 000	90 %
Mer enn 45 minutter	43 500	10 %

(Kilde: Trøndelag fylkeskommune)

- 90% av Trøndelags befolkning har mindre en 45 minutter til sitt nærmeste regionale kulturhus.
- Trøndelag har over 30 kulturinstitusjoner hvor profesjonelle aktører driver kulturformidling innen bildende kunst, musikk, scenekunst, litteratur og film. Alle har delt finansiering. I 2017 utgjorde dette 107 millioner i Trøndelag fylkeskommune i driftsstøtte.
- Hensiktsmessige lokaler som ikke koster for mye å bruke, har trolig den største betydningen for en fortsatt utvikling av et godt lokalt kulturliv for alle.
- Det trengs økt kunnskap om og samordning av aktivitetsnivå, tilgang på egnede lokaler og om behovet for slike lokaler.

3.4 Frivillig sektor

Frivillighetsmeldingen (2018) slår fast at det er et overordna «frivillighetspolitisk mål» å øke deltakelsen i frivillige organisasjoner og frivillig arbeid.

Statistikk viser at 63% av oss på landsbasis har gjort en frivillig innsats det siste året. Den samme statistikken viser at den ulønnede innsatsen kan omregnes til 148.000 årsverk (SSB). De fleste gjør denne innsatsen som medlem av et lag eller forening. Disse finnes det mange av, og det er vanskelig å skaffe oversikt over alle som er med. En del av organisasjonene er registrert i Frivilligregisteret, men ikke alle. Og det ytes sannsynligvis også frivillig arbeid uten å være medlemsregisteret.

Hva viser statistikken:

Kilde: Frivillighetsregisteret, Brønnøysund

Andel personer som er medlem i lag og organisasjoner (16 år og eldre)						
	Hele landet			Trøndelag		
	2011	2014	2017	2011	2014	2017
Er sysselsatt og medlem i fag- eller arbeidsorganisasjon	54	53	51	62	64	62
Er sysselsatt og medlem i bransje-, næring eller yrkesorganisasjon	23	19	19	23	23	20
Er medlem i politisk parti	8	7	7	6	8	8
Er medlem i idrettslag	27	25	25	36	31	33
Er medlem i friluftslivsorganisasjon	15	15	14	14	17	15
Er medlem i organisasjon for musikk, teater og kunst	13	11	11	12	13	14
Er medlem i pasient- eller pårørendeforening, eller annen helseorganisasjon	11	8	9	12	9	10
Er medlem i ideelle organisasjoner innen miljø, menneskerettigheter, humanitær eller annen hjelp	17	16	16	18	16	16
Er medlem i religiøs forening	.	8	6	.	6	3
Er medlem i en ikke-religiøs livssynsforening	3	3	3	1	3	4
Er medlem i andre organisasjoner	12	12	11	10	11	13
Er ikke medlem i noen organisasjoner	21	22	23	18	18	18
Er medlem i to eller flere organisasjoner	49	47	47	50	52	55
Antall sysselsatte som svarte	3246	5039	4114	286	449	376
Antall personer som svarte	4864	7373	6179	448	670	563

Kilde: SSB tabell 09138

Medlemmer i organisasjoner:

- Det er omtrent 82% av befolkningen i Trøndelag som er medlem i en organisasjon, mot landssnittet på 77 %.
- Det er en større andel av de spurte i Trøndelag enn landssnittet som er medlem i to eller flere organisasjoner, og flere som er medlem i et idrettslag.
- Det er dobbelt så mange som er meldt inn i to organisasjoner både nasjonalt og i Trøndelag sammenlignet med gruppen som oppgir at de ikke er meldt inn i noen organisasjoner. Dette indikerer at det er stor aktivitet i lag og organisasjoner, men at denne aktiviteten er konsentrert på en del av befolkningen, samtidig som en betydelig gruppe står utenfor.
- Barn og unge er mer aktive i lag og organisasjoner enn voksne, spesielt innenfor idretten.

Frivilligsentraler:

Frivilligsentralene skal bidra til å samordne den frivillige innsatsen som privatpersoner og frivillige organisasjoner i kommunen utfører - og dermed styrke og fremme det frivillige arbeidet. Frivilligsentralene skal være et kontaktsenter for alle som ønsker å delta i frivillig virksomhet uansett alder, kjønn, økonomisk status og etnisk tilhørighet. Sentralene er en viktig aktør ikke minst i inkluderingsarbeidet.

- I Trøndelag er det registrert 57 sentraler. Noen kommuner har flere, for eksempel Trondheim med 11 sentraler.
- Bare 5 kommuner som ikke har: Fosnes, Leka, Malvik, Osen og Røyrvik

Utstyrssentraler:

En utstyrssentral er et sted hvor familier, skoler/barnehager og frivillige organisasjoner kan låne, eller for en billig penge, leie utstyr til fysisk aktivitet, enten det handler om fysisk aktivitet, idrett eller friluftsliv.

Utstyrssentraler bidrar til å dempe konsekvensene av å vokse opp i en familie med lav inntekt ved at barn og ungdom kan låne utstyr. Men utstyrssentraler gir også mulighet for at mange flere kan prøve ut ulike aktivitetsformer uten å kjøpe nytt utstyr. Flere blir aktive. Utstyrssentralene kan organiseres på ulike måter og driftes av både kommuner, lag og foreninger.

- I Trøndelag er det registrert 12 utstyrssentraler eller «Utstyrsbuer». Ti av de er knyttet til frivilligsentraler.
- Flere er under planlegging i trønderske kommuner.
- Erfaring viser at det kan være en utfordring å gå fra etablering til ordinær drift med vedlikehold og innkjøp av nytt utstyr.

4 KULTURFORMIDLING OG KUNSTPRODUKSJON

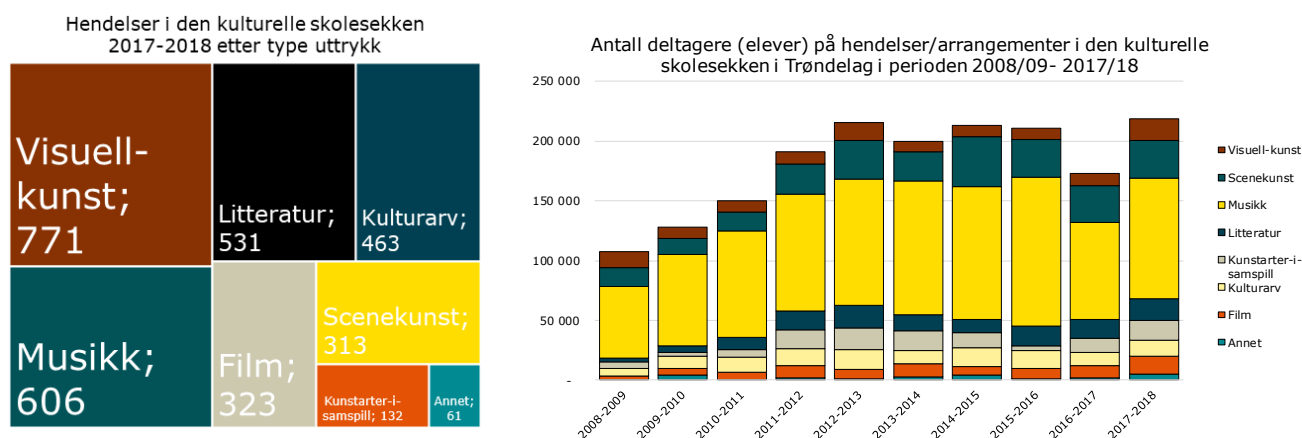
Formidling av kultur skjer en rekke steder i samfunnet, deriblant i offentlige og private institusjoner og organisasjoner. I skolen formidles kunst og kultur gjennom undervisning, ved museer og kulturhus gjennom fremvisninger og mer spesifikke kulturer formidles fra kulturinstitusjoner.

4.1 Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) sørger hvert år for at alle elever i grunnskolen og videregående skole får oppleve musikk, scenekunst, litteratur, kulturarv, film og visuell kunst med profesjonelle utøvere. Ordningen er et samarbeid mellom kultur- og opplæringssektorene på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Trøndelag fylkeskommune har ansvar for det regionale programmet, og har ansvar for kvaliteten på tilbudet og å koordinere det med kommunene. Den kulturelle skolesekken samarbeider med kunstinstitusjoner om utvikling av programtilbud, og er en stor oppdragsgiver for frie kunstnere.

Pengene som brukes på Den kulturelle skolesekken kommer fra Norsk Tippings spillemidler. Tildelingen til fylkene står Kulturtanken - Den kulturelle skolesekken Norge for.

Kilde: Trøndelag fylkeskommune/KSYS

Hva viser statistikken:

- I skoleåret 2017-2018 var det 3 200 DKS-hendelser på trønderske skoler, med totalt 218 451 deltagere.
- Det var visuell kunst som hadde flest hendelser i 2017 med 771, etterfulgt av musikk med 606 hendelser og litteratur med 531 hendelser.
- Selv om det var flest hendelser med visuell kunst så sto musikkarrangementer for nesten halvparten av antall deltagere, 101 134 deltagere i 2017.
- Scenekunst hadde nest flest deltagere i 2017 med 31 960.
- DKS i Trøndelag har en egen hjemmeside - www.dkstrondelag.no – med oversikt over produksjoner, kalender og lignende.

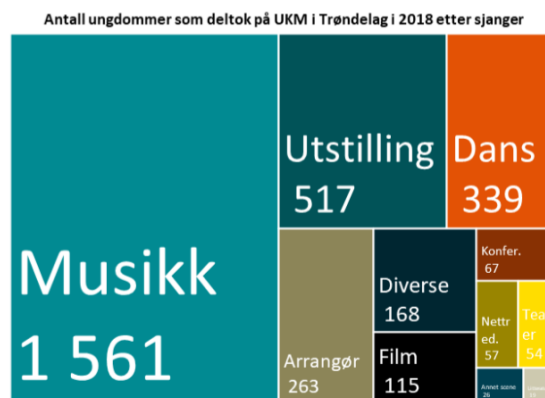
- Det finnes også noe evaluering av DKS. Den kulturelle skolesekken kan sies å være både et kulturpolitisk og et utdanningspolitisk prosjekt. men hva betyr ordningen for kunstnere, elever og lærere? (Se *Den kulturelle skolesekken*, Rokkansenteret/Høgskolen i Bergen 2010-2013). Det er viktig å reflektere over hvordan *Skolesekken* ser ut fra forskjellige ståsteder og perspektiver.

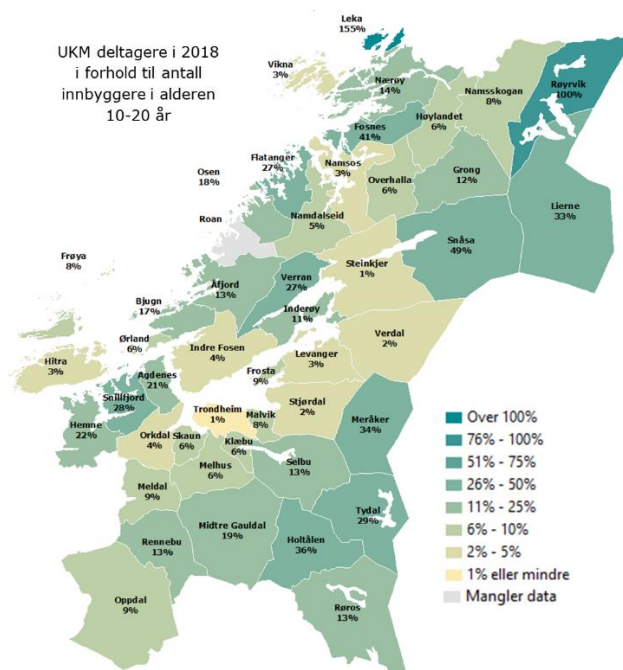
4.2 Ung kultur møtes – UKM

UKM er et kulturmøte mellom ungdommer og en mulighetsarena for å vise frem det de unge i Trøndelag er opptatt av. Enten det er med bidrag i en kunstutstilling, på en scene eller på et lerret. Det er også mulig å delta som ung arrangør. I forbindelse med lokalmønstringene arrangeres det i noen kommuner gjerne også workshops.

Rundt 4.500 ungdommer i alderen 13 -20 år deltar hvert år på lokalmønstring i alle fylkets kommuner. I enkelte kommuner kan en delta fra man er 10 år gammel. Utvalgte bidrag fra hver lokalmønstring får være med på større regionmønstringer. Her møtes ungdommer med et vidt kultursjangerspenn fra hele fylket. Videre kan man få tilbud om å representere fylket sitt ved den nasjonale UKM – festivalen.

Hva viser statistikken:

- I 2017 var det 3 200 deltagere fordelt på 1 589 innslag på UKM-arrangementene i Trøndelag. Dette gjør at Trøndelag er landets største UKM-fylke, foran Akershus med 2 014 deltagere i 2017.
- Etter en periode fra 2011 og frem til 2016 med veldig stor vekst i antall UKM-deltagere i Trøndelag har det i de to siste årene vært en betydelig nedgang på 29 % fra toppen i 2016. Dette følger en lignende utvikling i resten av landet.
- I distriktskommunene i Trøndelag er det generelt høye deltagertall i forhold til folketallet i alderen 10-20 år, som er målgruppen for UKM. I to av kommunene har man deltagertall som er større enn antall innbyggere i alderen 10-20 år.

4.3 Kunst- og kulturuttrykk

Formidling av ulike kunst- og kulturuttrykk som musikk, sang, dans, drama, litteratur, film, revy, teater og billedkunst har både en egenverdi og en nytteverdi. Formidlingen skjer på mange arenaer.

Hva har vi:

Kulturinstitusjoner med profesjonelle aktører:

Trøndelag har over 30 kulturinstitusjoner hvor profesjonelle aktører formidler mangeartede kulturuttrykk. Ikke alle kan nevnes her, men Trøndelag Teater, Turneteatret i Trøndelag, Dans i Trøndelag, Kosmorama, Cinemateket, Trondheim Symfoniorkester, Kunsthall Trondheim AS, Stiklestad nasjonale kultursenter og Norsk revyaglig senter for å nevne noen – er alle sentrale formidlingsaktører. Disse har delt finansiering mellom stat, fylke og kommune.

Musikerordningen i Trøndelag fylkeskommune/Fylkesmusikerne:

Fylkesmusikerne i Trøndelag er en utøvende musikkteneste for innbyggerne i fylket. Formålet med tilbudet er å bedre tilgangsligheten til profesjonell musikk for alle gjennom konserter - som produseres alene eller i samarbeid med andre.

I tillegg arbeider musikerne med å utvikle musikklivet i fylket. De to største utviklingsprosjektene fylkesmusikerne er inne i nå er kunst- og kulturfestivalen Vrimmel og Diafon. Vrimmel er en ambulerende festival som går på rundgang i Namdalen, og som retter seg mot hele befolkningen. Diafon er et treårig utviklingsprosjekt rettet mot styrking av musikkmiljøet i Ytre Namdal der kommuner, frivillighet og fylkeskommunen er partnere. Fylkesmusikerordninga teller i dag seks musikere i full stilling.

Film og andre audiovisuelle uttrykk

Trøndelag fylkeskommune har i samarbeid med Trondheim kommune utarbeidet regionale strategier og handlingsplaner for film og øvrige audiovisuelle uttrykk, derunder spill. Trøndelag fylkeskommune støtter utvikling og produksjon av disse uttrykkene via sitt eierskap i Midtnorsk filmsenter AS og Filminvest AS, og gir derfor ikke direkte tilskudd til bransjen. Midtnorsk filmsenter forvalter midler til utvikling og produksjon av filmprosjekter, kompetansehevende tiltak for filmbransjen og filmtiltak for barn og unge talenter. I tillegg ligger Midgard Film Comission, som markedsfører Trøndelag og Innlandet som filmlokasjon, til filmsenteret. Filminvest er et regionalt investeringsfond for film og spil. Det dekker fylkene Trøndelag, Hedmark og Oppland.

Litteratur

Trøndelag fylkeskommunen støtter utvikling, produksjon og formidling av litteratur ved å legge til rette for at forfattere (kunstnere) skal kunne produsere/skrive bøker, samt ved å bidra til møter mellom forfattere og publikum gjennom litteraturfestivaler og andre arenaer.

Fylkeskommunens virkemidler er tilskudd, samt å bidra til gode møtesteder og nettverksbygging mellom aktører og arenaer.

Lokale formidlingsarenaer

Vanskelig å få oversikt over på grunn av manglende registrerte data.

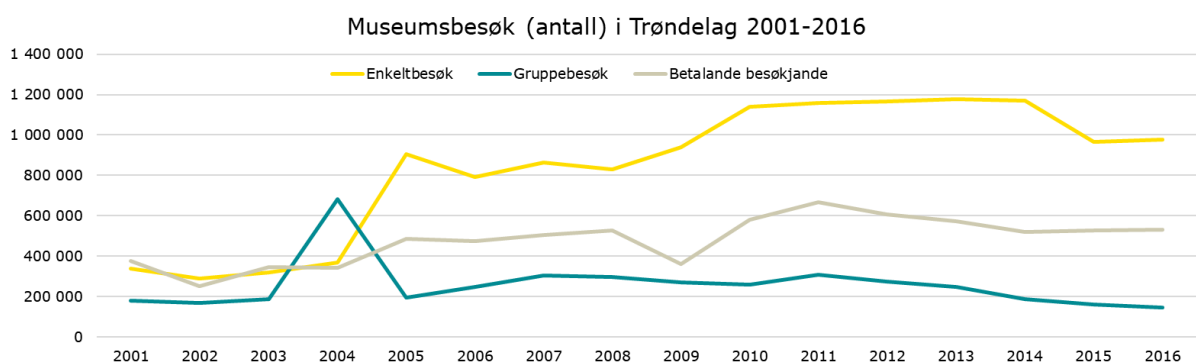
5 KULTURMINNEVERN OG MUSEUM

5.1 Museene

Museum er viktige samfunns- og kulturinstitusjoner som formidler både kunnskap og opplevelser. Museene i Trøndelag bevarer og formidler kunnskap om vår historie og kultur.

Hva viser statistikken:

Muesum i Trøndelag									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Endring 2010-2016	
Besøk									
Enkeltbesøk	1 140 547	1 157 660	1 167 493	1 176 336	1 169 582	966 100	978 306	-162 241	-14,2 %
Gruppebesøk	261 118	307 380	274 019	248 175	186 654	160 976	146 917	-114 201	-43,7 %
Betalande besøkjande	582 496	668 128	607 257	575 177	519 513	529 710	532 796	-49 700	-8,5 %
Inntekter og utgifter									
Inntekter i alt (mill kr)	497	469	517	559	553	564	608	111	22,3 %
Utgifter i alt (mill kr)	496	445	510	554	535	553	608	112	22,6 %
Offentlege løyvingar i alt (mill kr)	342	346	374	388	391	403	443	101	29,5 %
Årsverk									
Årsverk	524,6	502,2	520,2	541,4	529,5	557,6	558,1	34	6,4 %

Kilde: SSB tabell 09542, 09539 og 08885

- Det var 978 306 enkeltbesøk og 146 917 gruppebesøk på trønderske museum i 2016, totalt 1 125 223 besøkende. 532 796 av disse var betalende besøkende. Oslo er det eneste fylket som har flere betalende museumsbesøkende enn Trøndelag.

- I perioden 2010 til 2016 har antall enkeltbesøk gått ned med 14,2 %, mens antall gruppebesøk har gått ned 43,7 %. En del av nedgangen kan forklares av forbedring i metoder og rutiner for telling av ikke-betalende besøkende på museene.
- 558 årsverk arbeidet ved museene i Trøndelag i 2018. Dette er en økning på 6,4 % fra 2010. De totale inntektene til museene i Trøndelag var på 608 millioner kr i 2016. Av dette var 443 millioner kroner offentlige overføringer

5.2 Kulturminner

Kulturminner er fortellende spor etter menneskene i fortiden. Kulturminner er ofte fysiske gjenstander, men kan også være steder det knytter seg tro, hendelser eller sagn til (immaterielle kulturminner). Der hvor større områder er preget av menneskelig virksomhet og stor tetthet av kulturminner snakker vi ofte om kulturmiljø eller kultur-landskap. Kulturarv er et samlebegrep som omhandler kulturhistorien slik den er overbragt oss via tradisjoner (mat, sang, dans, håndverk, mv.) og gjennom fysiske gjenstander (bygninger, veifar, ruiner, graver, tekniske installasjoner).

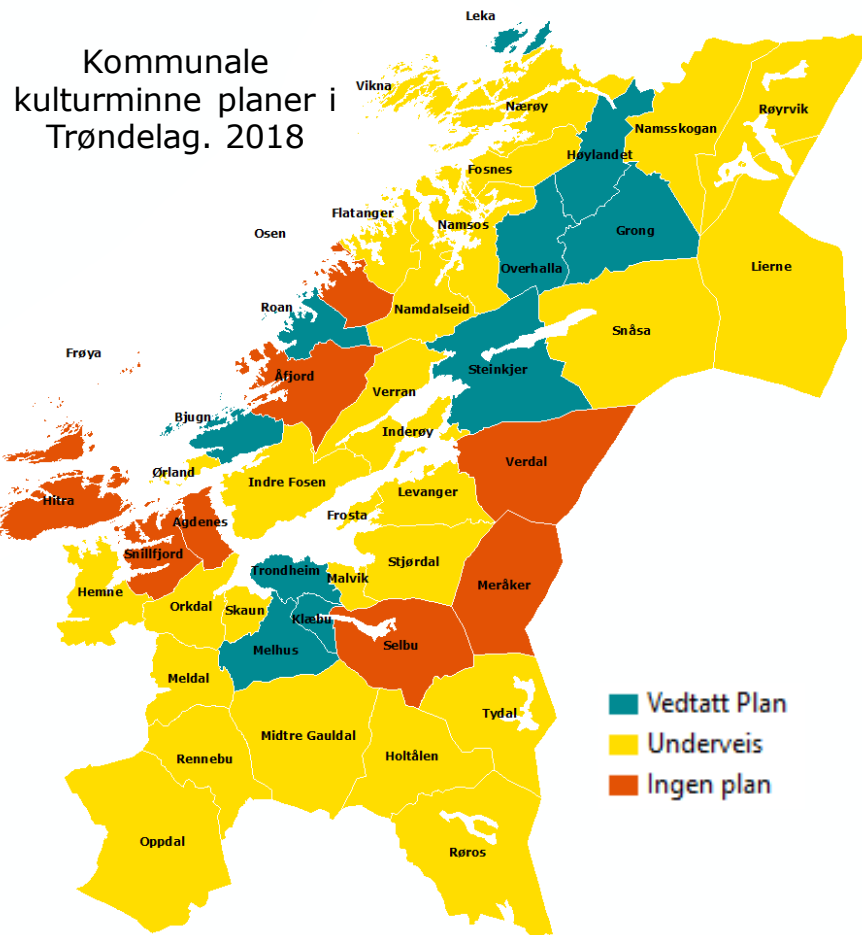
Verdensarven og Cirkumferensen på Røros, Nidarosdomen i Trondheim, Vangfeltet på Oppdal og Stiklestad i Verdal er kulturminner som godt kjent for de fleste. Men Trøndelag er fylt av store og små kulturminner og i alle kommuner i Trøndelag finner man kulturminner som forteller noe om vår historie og kulturarv.

Hva viser statistikk og erfaring:

- Kulturminner er et sentralt tema for arealplanlegging og lokalsamfunnsutvikling, og ofte en premissgiver i stedsutviklingen for å bevare og styrke stedets identitet og kvaliteter. Kulturminnene har også et betydelig verdiskapningspotensiale. Det er et økende marked for kulturminnebasert reiseliv hvor miljø og bærekraft står i fokus.
- Det er et stort potensiale i å utnytte kulturminner i et folkehelseperspektiv. Mange kulturminner er godt egnet for tilrettelegging for friluftsliv, som turmål og for vandringer. Slik kan kulturminner bidra til fysisk aktivitet, trivsel og tilhørighet.

- Kulturminner er utsatt for klima- og naturlige nedbrytningsprosesser, men også av menneskelig påvirkning. I dag er presset på arealer og ressurser større enn tidligere tiders utnyttelse av landskapet og den viktigste årsaken til tap av kulturminner.

- 11 trønderske kommuner har en kulturminneplan, mens ytterligere 27 er underveis i arbeidet med en kulturminneplan. En kulturminneplan er kommunens oversikt over viktige kulturminner og kulturmiljøer og inneholder en plan for forvaltningen av disse. Planen gir kunnskap om fortida og avklarer hvilke kulturminner en vil ta vare på i framtida.

6 IDRETT, FRILUFTSLIV OG SPILLEMIDLER

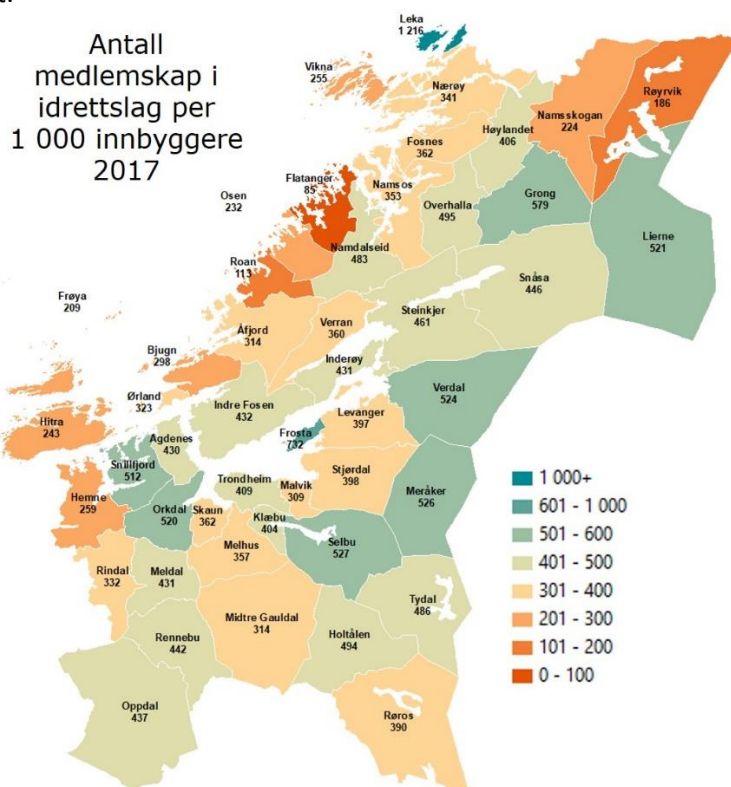
Idretten, friluftslivet og bruk av spillemidler er viktige aktører og verktøy i å fremme et «aktivt kulturliv».

Organiserte fritidsaktiviteter fyller flere viktige funksjoner i samfunnet og spesielt i barn og unges liv. Lag og foreninger representerer viktige arenaer for sosialt samvær, tilhørighet samt gir barn og ungdom en annen type læring og erfaringer enn den skolen representerer.

6.1 Idrett

Hva viser statistikken?

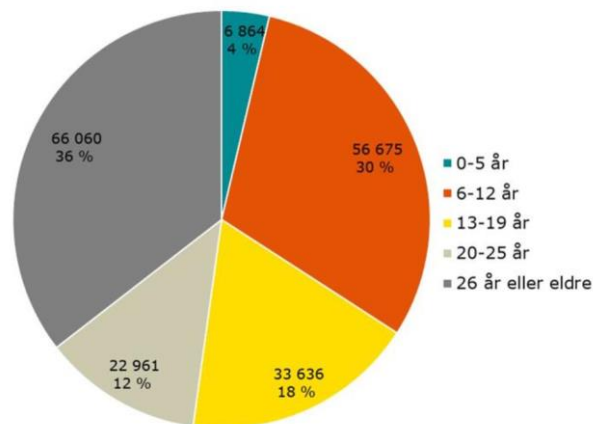
- I Trøndelag var det i 2017 registrert 186 000 medlemmer i idrettslag. Dette tilsvarer 406 medlemskap per 1000 trøndere. Fotball, ski, håndball og friidrett er de mest populære idrettene i fylket.
- SSBs levekårsundersøkelse viser at 1 av 3 trøndere over 16 år er medlem i ett idrettslag. På landsbasis er 1 av 4 personer medlem av ett idrettslag. Ungdataundersøkelsene viser at Trøndelag også ligger noe over landsnittet når det gjelder barn og unges deltagelse i organisert idrett.

- Det er de unge som utgjør størsteparten av medlemmene i idrettslagene. Barn og unge på 19 år eller yngre står for 52 % av idrettslagsmedlemskapene i Trøndelag i 2017. I alt er det 97 200 idrettslagsmedlemskap i Trøndelag i 2017 blant barn og unge på 19 år eller yngre.
- Det er mange faktorer som påvirker deltagelse i organisert idrett, økonomi er en av disse. Barn fra mindre velstående familier er i mindre grad aktive i idrett eller andre organiserte

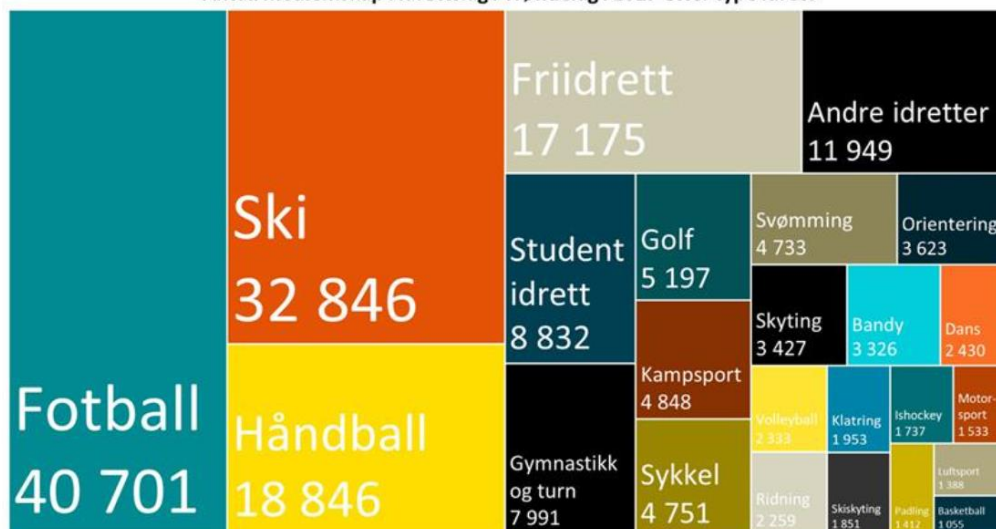
fritidsaktiviteter enn barn fra mer velstående familier. Personer med minoritetsbakgrunn har også i snitt noe lavere deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter enn andre grupper.

Medlemskap i idrettslag i Trøndelag
i 2017 fordelt på alder

- Fotball, ski, håndball og friidrett er de største idrettsgrenene i Trøndelag når en ser på antall idrettslagsmedlemskap. Disse fire idrettsgrenene står til sammen for nesten 60 % av idrettslagsmedlemskapene i fylket. I 2017 var det registret 186 ulike idrettslag i Trøndelag som driver med fotball, med totalt 40 700 medlemskap.

Antall medlemskap i idrettslag i Trøndelag i 2017 etter type idrett

6.2 Friluftsliv

Friluftsliv har betydelig positiv effekt på helse, både psykisk og fysisk. Men friluftsliv er mer enn en form for fysisk aktivitet. At vi får mosjon rekker ikke som forklaring på naturens gode helseeffekt. Det handler også om avslapning og redusert stress, mangfoldig bruk av sansene, naturlig lys og frisk luft - noe som ikke kan oppveies av mange timers trening innendørs. Mange forskere hevder derfor at

friluftslivets positive virkninger på menneskets mentale og fysiske helse nettopp ligger i dette at vi nærmer oss vår opprinnelige livsform.

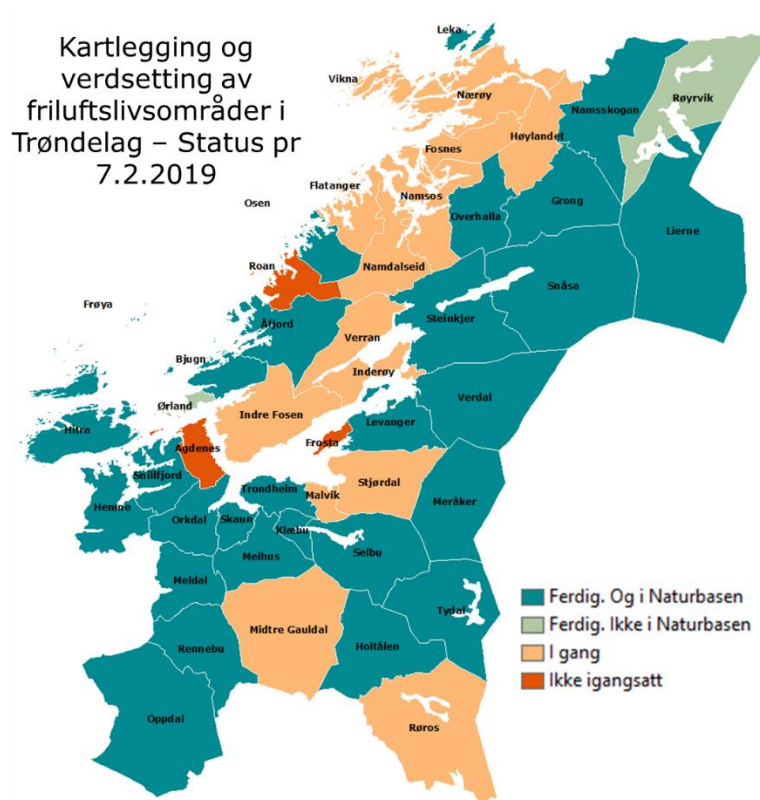
Friluftsliv er den vanligste formen for fysisk aktivitet i Norge. Hele 61 prosent oppgir at fysisk aktivitet i naturen og nærmiljøet er den formen for fysisk aktivitet de kunne tenke seg å gjøre mer av i fremtiden. Egenorganisert fysisk aktivitet som friluftsliv treffer ofte grupper som den organiserte idretten ikke når, og friluftslivsaktiviteter har en jevnere fordeling i deltakelse i befolkningen. Dette innebærer at deltakelsen i friluftsliv er stor i alle sosiale lag i befolkningen.

Tilgangen til friluftslivsarealer er avgjørende for friluftslivet – både i **byer**, **strandsonen**, **marka-områder** og større skog- og fjellområder.

Trøndelag fylkeskommune har det regionale hovedansvaret for å ivareta friluftslivsinteressene i Trøndelag. Gjennom veiledning og rådgivning, forvaltning av tilskuddsordninger og regional planlegging er målet at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig aktivitet.

Hva viser statistikk og erfaring:

- HUNT 3 (Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag 2006-2008) viste at fysisk aktivitet i form av friluftsliv var en av de mest populære fritidsaktivitetene. Deltakelsen i friluftsliv viste geografiske forskjeller, men bare for kvinner. Undersøkelsen viste også at de sosioøkonomiske forskjellene ikke var like markante som for andre kulturaktiviteter.
- Trøndelag fylkeskommune forvalter statlige tilskuddsordninger på området samt egne fylkeskommunale midler.
- Trøndelag har vært med i Turskiltprosjektet - et nasjonalt skilt- og merkeprosjekt der Gjensidigestiftelsen og fylkeskommunen i fellesskap har gitt økonomisk støtte til merking, skilting og informasjonstiltak knytta til turruter.
- Trøndelag fylkeskommune arbeider for flere interkommunale *friluftsråd*. Et friluftsråd kan gi råd og veiledning ved tilrettelegging av områder for friluftsliv, medvirke til at det arrangeres friluftsdager i medlemskommunene, drive informasjons- og kursvirksomhet for økt uteaktivitet i barnehager, SFO og skoler - og gi ut turkart og informasjon om mulighetene for friluftsliv i regionen. I tillegg kan friluftsrådet samordne søknader om tilskudd fra stat og fylkeskommune.
- Har oversikt over *Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder* – som er et viktig kommunalt virkemiddel for å identifisere, utvikle og ivareta arealer for friluftslivet for å oppnå målet om å sikre befolkningen mulighet til å drive et variert friluftsliv både i nærmiljøet og naturen for øvrig.

I Trøndelag er 30 kommuner ferdige, 14 er i gang og 3 har ikke kommet i gang.

6.3 Idrettsanlegg og spillemidler

Når spilleoverskuddet fra Norsk Tipping skal fordeles så går først 6,4 % til helse- og rehabiliteringsformål. Deretter fordeles det resterende overskudd med 64 % til idrettsformål, 18 % til kulturformål og 18 % til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). I 2018 ble totalt 1,4 milliarder kr fordelt til idrettsanlegg.

- I 2018 gikk av dette 132 millioner til idrettsanlegg i Trøndelag
- I anleggsregistret er det per oktober 2018 registret 16 interkommunale anlegg, 1 624 nærmiljøanlegg og 3 869 ordinære anlegg i Trøndelag. Det er et betydelig spenn i både type og størrelse på de ulike anleggene. Når man ser bort fra idrettshus og servicebygg så er det friluftslivsanlegg (584 anlegg), fotballbaner (480 anlegg) og skyteanlegg (442 anlegg) som er mest utbredt blant på de ordinære anleggene. Spillemidler er en viktig finansieringskilde for utvikling av idrettsanleggene i Trøndelag.
- I 2015-2017 var det i Trøndelag 334 spillemiddelsøknader knyttet til ordinære anlegg. Totalt ble det søkt midler til prosjekter med en kostnad på 1,6 milliarder kr. Av dette ble det godkjent søknader tilsvarende 438 millioner kroner.

Eksisterende ordinære anlegg i Trøndelag etter anleggskategori.
Registrert i anleggsregistret per oktober 2018

Følgende kategorier er ekskludert fra illustrasjonen over: Idrettshus og servicebygg, Kart og Kulturarena

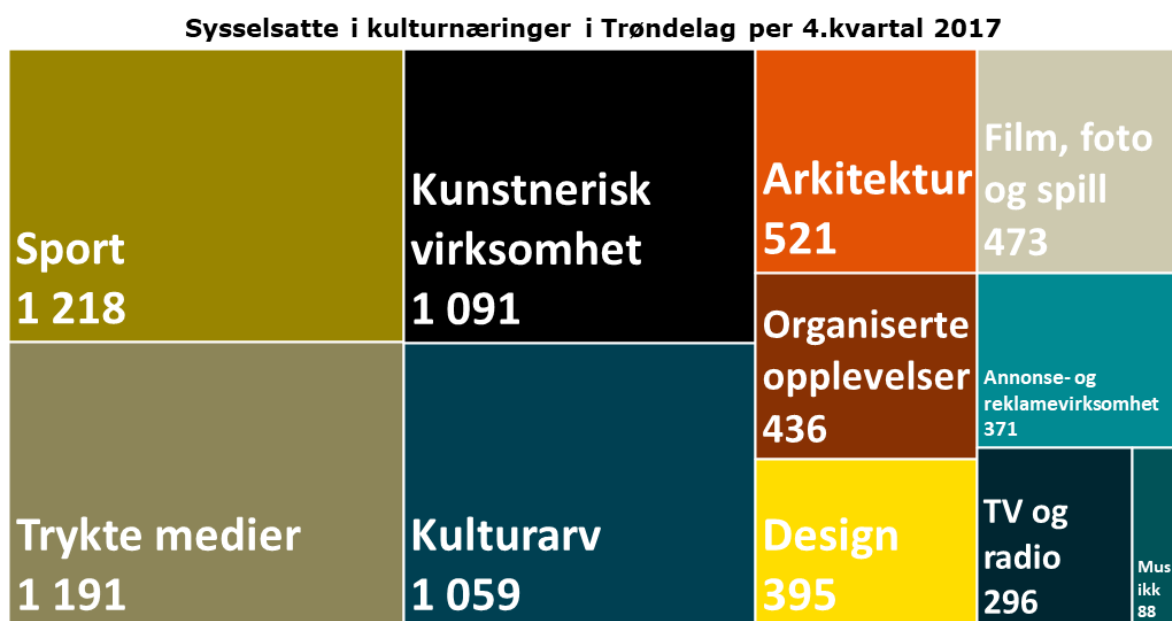
Spillemiddelsøknader til ordinære anlegg 2015-2017					Fylkesvis tildeling av spillemidler til idrettsanlegg			
	Antall søknader	Kostnad (mill. kroner)	Kostnad per innbygger (kroner)	Godkjent søknadsbeløp (mill. kroner)	2017 (kroner)	20178 (kroner)	Endring 2017-2018	
Østfold	115	798	2 716	180	58 972 000	63 916 000	4 944 000	8,4 %
Akershus	248	1 917	3 222	411	127 738 000	134 484 000	6 746 000	5,3 %
Oslo	114	1 468	2 219	224	100 255 000	122 350 000	22 095 000	22,0 %
Hedmark	104	766	3 914	153	50 126 000	52 279 000	2 153 000	4,3 %
Oppland	140	646	3 418	156	55 722 000	60 406 000	4 684 000	8,4 %
Buskerud	127	1 050	3 791	266	76 388 000	86 745 000	10 357 000	13,6 %
Vestfold	147	764	3 124	220	61 506 000	62 456 000	950 000	1,5 %
Telemark	112	350	2 027	101	42 775 000	47 751 000	4 976 000	11,6 %
Aust-Agder	95	424	3 669	120	38 724 000	42 323 000	3 599 000	9,3 %
Vest-Agder	110	784	4 306	191	61 719 000	65 869 000	4 150 000	6,7 %
Rogaland	215	1 814	3 861	394	120 171 000	136 005 000	15 834 000	13,2 %
Hordaland	237	1 475	2 851	355	121 688 000	132 346 000	10 658 000	8,8 %
Sogn og Fjordane	214	512	4 669	152	53 266 000	59 471 000	6 205 000	11,6 %
Møre og Romsdal	154	868	3 276	202	72 721 000	77 132 000	4 411 000	6,1 %
Trøndelag	334	1 637	3 635	438	143 528 000	132 059 000	- 11 469 000	-8,0 %
Nordland	103	417	1 722	138	57 730 000	70 039 000	12 309 000	21,3 %
Troms	93	1 228	7 471	217	52 003 000	52 612 000	609 000	1,2 %
Finnmark	51	230	3 032	53	25 473 000	31 441 000	5 968 000	23,4 %
Totalt	2 713	17 139	3 286	3 970	1 320 505 000	1 429 684 000	109 179 000	8,3 %

Kilde: Anleggsregistret, Kulturdepartementet, «Spillemidler til idrettsanlegg 2017» og regjeringen.no

7 KULTURNÆRING

For å lage statistikk på sysselsetting og utvikling i kulturnæringen så må man først definere hva som er kulturnæringer. Dette er ingen enkel oppgave. Det er mange definisjoner på hva som er en *kulturnæring*.

I Trøndelag i tall 2018 er kulturnæringer definert med 11 underkategorier. Under disse kategoriene er det laget en detaljert liste over hva som er inkludert i hver enkelt kategori (etter NACE-kode-prinsippet).

Hva viser statistikken:

- Det arbeider 7 139 personer i kulturnæringen i Trøndelag per 4. kvartal 2017. Dette er 3,1 % av alle sysselsatte i Trøndelag.
- Det er sport, trykte medier, kunstnerisk virksomhet og kulturarv som er de fire store kategoriene hva gjelder sysselsetting.
- I perioden 2010 til 2017 har antall sysselsatte i kulturnæringen økt med 106, eller 1,5 %. I samme periode økte sysselsettingen i alle næringer i Trøndelag med 6,7 %
- Sport, design, kulturarv og organiserte opplevelser har hatt de største økningene i sysselsetting, mens det er spesielt trykte medier som har hatt en nedgang
- Det gjenstår mye arbeid på dette området for å komme fram til enhetlige definisjoner om hvordan kulturnæring skal deles inn.

8 KULTUR - HELSE - SAMFUNNSDELTAKEELSE

Ved å sammenligne opplysninger om deltagelse i kulturelle aktiviteter med helseopplysninger, har forskere funnet at alle som konsumerer kultur i en eller annen form opplever bedre helse, er mer tilfreds med livet sitt og har mindre forekomster av angst og depresjon, sammenlignet med folk som ikke er så opptatt av kultur. Dette er resultat av HUNT 3 (Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag 2006-2008). Det vil si at enten du er korpsmusikant, spiller i rockeband, er ivrig kulturfestivaldeltager eller rett og slett fotballsupporter, så er den kulturaktiviteten du bedriver helsefremmende. Å sitte på en tribune og følge med favorittlaget kan altså være sunt. Men det er musikerne, danserne, malerne – og alle de andre som er utøvende i kulturlivet – som scorer høyest når det gjelder god generell helse. Dette gjelder spesielt for damene. De som ikke selv er utøvere, men aktive i konsertsalen, på tribunene eller på dugnad for det lokale koret, scorer høyest når det gjelder livstilfredshet, og de har mindre angst og depresjon. Denne trenden er spesielt sterk for mennfolk.

HUNT 3 viste imidlertid at det forekommer store geografiske og sosiale ulikheter i kulturdeltakelse blant voksne. I kommuner med sentral geografisk beliggenhet deltar en høyere andel av befolkning i kulturelle aktiviteter enn i mindre sentrale strøk. Grupper i samfunnet som har høy utdanning og god økonomi, er mer aktive kulturelt enn andre grupper.

Bruk av kulturelle virkemidler innen helse- og omsorgssektoren viser gode og overraskende resultater. Forskning og erfaring viser at bruk av musikk, sang og bevegelse kan bidra til å dempe uro, redusere medisinbruk og øke livsgleden.

Hva har vi i Trøndelag:

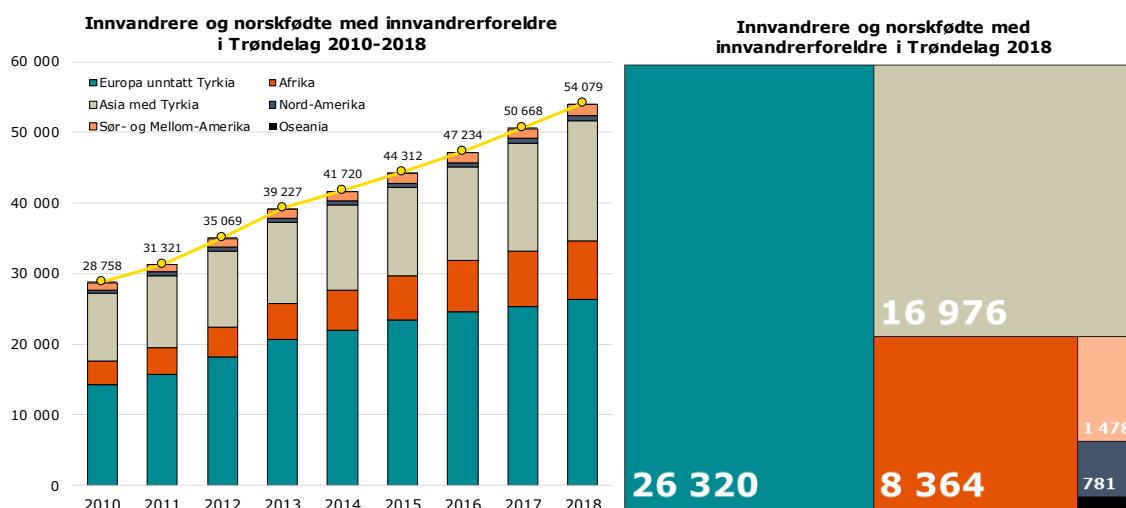
- *Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg* er et norsk senter som skal støtte forskningsmiljøer, utdanningsinstitusjoner, helseforetak og kommuner. Det ble etablert i Levanger 1. juli 2014. Senteret skal bidra til at kulturelle virkemidler innen daglig pleie og omsorgsarbeid utvikles og benyttes. Senteret er oppdelt i områdene forskning, utdanning og praksis, og skal fungere som et samlingspunkt innen kultur og helse i Norge.
- HUNT-undersøkelsene synliggjør og dokumenterer sammenhenger mellom helse, kulturdeltakelse og demografi.
- Tiltak som er igangsatt med bakgrunn i HUNT-materiale – som Vrimmel-festivalen i Namdalen.
- Resultater fra FOLK1- og FOLK2-prosjektene i tidligere Nord-Trøndelag - ledet av Margunn Skjei Knudtsen. FOLK2 var et femårig kultur- og helseprosjekt. Det tverrfaglige samarbeidet i dette programmet var av stor betydning for etableringen av Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg.
- Flere publiserte artikler og doktorgrader i fylket om emnet

9 KULTUR OG INTEGRERING

Inkluderingsmeldingen (2011-2012) vektlegger utviklingen av en kultursektor der alle har like muligheter til deltakelse og til å utvikle sine skapende ressurser, uavhengig av faktorer som sosioøkonomisk-, kulturell- eller religiøs bakgrunn eller funksjonsevne.

I den forbindelse nødvendig å ha oversikt over innvandrere i Trøndelag.

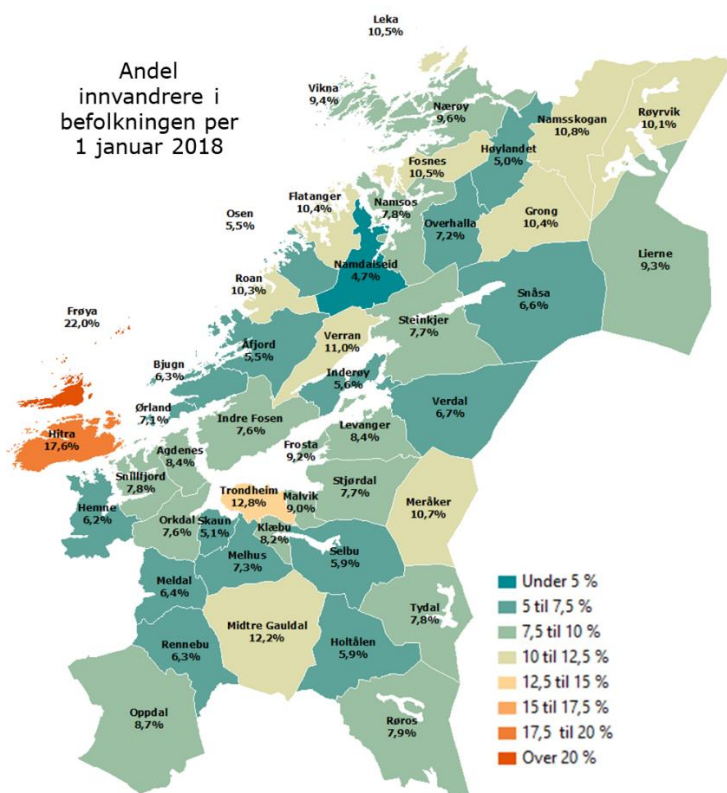
11,8 % av befolkningen i Trøndelag er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. Trøndelag har en betydelig lavere andel innvandrere enn landssnittet som er på 17,3 %. Antall innvandrere i Trøndelag har imidlertid vokst raskt de siste årene.

Kilde: SSB tabell 07110, 07108, 07111 og 07459

NB! Asylsøkere og personer på korttidsopphold i Norge regnes ikke med i statistikken. Personer uten lovlig opphold i Norge er også utelatt. Estimat på denne gruppens størrelse er meget usikre.

Av trønderske kommuner har Frøya og Hitra størst innvandring, større enn landssnittet. Forklaringen på hvorfor disse to kommunene har så høy andel innvandre ligger i at det har vært en veldig sterk arbeidsinnvandring knyttet opp mot veksten i oppdrettsnæringen.

Kilde: SSB tabell 07110 og 07459

Innvandrere etter landsbakgrunn 15 største grupper i Trøndelag i 2018	
Polen	5 742
Litauen	2 810
Syria	2 641
Eritrea	2 351
Sverige	2 188
Tyskland	1 883
Thailand	1 533
Somalia	1 487
Afghanistan	1 270
Filippinene	1 247
Russland	1 146
Iran	1 129
Irak	1 087
Tyrkia	951
Latvia	812
Total topp 15	28 277

Kilde: SSB tabell 09817

Nesten en fjerdedel av innvandrere kommer kun fra 3 land; Polen, Litauen og Syria (Kilde: Trøndelag i tall 2018)

For at nyankomne skal bli godt integrerte er det viktig at de kan skaffe seg utdanning, arbeid og delta i samfunnet. Integrasjon og inkludering i et lokalsamfunn forutsetter mulighet for deltakelse på de arenaer som finnes. På alle arenaene trengs det kompetanse og kunnskap for å gjøre et bra arbeid.

Arenaer der det foregår integrering- og inkluderingsarbeid:

- I mange av folkebibliotekene sitt tilbud
- I frivilligsentralene
- I frivillige lag og organisasjoner
- I introduksjonsprogram for flyktninger

10 KULTUR OG SAMISK

Trøndelag utgjør den største delen av det sørsamiske området som strekker seg fra Helgeland i nord og til Engerdal i sør. Et mangfoldig, og allment tilgjengelig samisk kunst- og kulturliv av høy kvalitet bidrar til levende lokal- og bysamfunn. Utvikling av samiske kunst- og kulturaktiviteter og samiske kulturinstitusjoner er nødvendig for å få til dette. Samiske festivaler og arrangement er viktige arenaer for synliggjøring, opplevelse og formidling. De er også viktige møteplasser for bruk og utvikling av samisk språk.

For samiskspråklige er det en grunnleggende rettighet å få bruke språket. I Trøndelag er sørsamisk en viktig kulturbærer som bidrar til språklig mangfold. Fylkeskommunen er en del av forvaltningsområdet for samisk språk, og staten bevilger et fast tilskudd til tiltak i språkområdet.

Skolene er en viktig arena for å styrke formidlingen av samisk kultur og kulturforståelse til barn og unge. Den kulturelle skolesekken, DKS, er et viktig middel for å få dette til.

Hva har vi:

- Samarbeidsavtale mellom Sametinget og Trøndelag fylkeskommune. Avtalen skal styrke arbeidet i saker som angår samer og samiske områder i Trøndelag.
- Festivalen Raasten Rastah på Røros - en samisk kulturell og sosial møteplass for norsk og svensk side lengst sør i Saepmie.
- Nettstedet Gaavnoes.no er utviklet med støtte fra Sametinget, Kulturrådet og Trøndelag fylkeskommune. Samarbeidspartnere i prosjektet har vært museet Saemien Sijte og språksenteret Gielem nastedh i Snåsa, Rørosmuseum og språksenteret Aajege i Røros, Trøndelag folkemuseum Sverresborg og Statsarkivet i Trondheim, og Sør-Trøndelag og Hedmark Reinsamelag.
- Saemien Sijte, sørsamisk museum og kultursenter i Snåsa. I tillegg til å være et museum er dette et møtested og en arena for aktiviteter. I Saemien Sijtes museumsbutikk finnes det siste innen samisk litteratur, film og musikk samt håndverk og gaveartikler. Regjeringen har foreslått nytt bygg med oppstart i 2019.
- Åarjel-saemiej skule i Snåsa. Skolen har internat, slik at elever fra andre kommuner kan bo her gjennom skoleåret.
- Bokbuss: Fylket blir betjent av to bokbusser som begge har den samiske befolkningen som målgruppe.

11 KULTUR OG INTERNASJONALISERING

Trøndelag er en relativt liten region i et lite land. Internasjonalt samarbeid og internasjonal satsing er derfor viktig for kultursektoren. Kulturutveksling og utveksling av kompetanse og erfaringer over landegrensene er fruktbart enten det dreier seg om samarbeid i Midt-Norden, Norden, Europa eller den øvrige verden.

Internasjonalt samarbeid er økende blant aktører på kunst- og kulturfeltet. Utviklingen av digitale distribusjonskanaler gjennom nettbaserte plattformer har skapt mange nye muligheter og utfordringer på kulturfeltet. I Trøndelag har kunstnere og kulturinstitusjoner internasjonalt samarbeid som en naturlig del av sin portefølje.

For Trøndelag fylkeskommune er det, som samfunnsutvikler, viktig å sørge for at kulturlivet i regionen får økt kompetanse og finansiering gjennom en koordinert og målrettet satsing på internasjonalt samarbeid. Dette vil kunne skape et rikere kulturliv og gjøre regionen bedre rustet i en fremtid med økt globalisering.

Interreg er en viktig samarbeidsaktør. (Interreg er et EU-initiativ for å fremme samarbeid mellom europeiske regioner og EU fra 1990 hvor Norge har deltatt siden 1996). Akkurat nå pågår totalt 35 Interregprosjekter i Trøndelag og Jämtland. Våren 2019 skal Norge avgjøre om de fortsatt skal være med og bevilge penger til Interreg-prosjektene. Noe av kritikken mot å fortsette er at det er EU som legger retningslinjene for Norge – og Trøndelag og på et slags vis «styrer» norsk distriktpolitikk.

Pågående og nylig avsluttede Interreg-prosjekter på kulturfeltet i Trøndelag:

- Film-eksport: Skape metoder for salg av film i et globalt, digitalt marked
- Biologisk kulturarv: Utvikle gode eksempler på hvordan lokale naturressurser og biologisk kulturarv kan anvendes som ressurs for bærekraftig verdiskaping
- Energismarte idrettsanlegg – redusere energikostnadene ved idrettsanlegg med 25 prosent
- Ungt entreprenørskap
- Grenseløst bygningsvern

Nye Interreg-prosjekter på kulturfeltet:

- Snørik: Snøinnovasjonsprosjekt
- Mat og drikke: Samle mathåndverkere i regionen og skape et enhetlig bilde av matkulturen fra Sundsvall til Trondheim
- MECO: Samarbeid mellom forskning, utdanning og bransjeutvikling for å styrke musikkbransjen i Indre Skandinavia
- VW-RALLY OVER GRENSEN
- Tradisjonelt håndverk: Styrke små og mellomstore bedrifter som ønsker å satse på restaurering, bygningsvern og holdbar bygging
- SKI REGION MID SKANDINAVIA: Styrke regionens unike miljø for vintersport og styrke forutsetningene for treningsturisme

I tillegg har vi disse «verktøyene» for internasjonal samhandling på kulturfeltet:

- *Kreativt Europa* er EUs program for de kulturelle og kreative sektorene i perioden 2014-2020. Programmet gir norske aktører innen TV, film, kunst og kultur muligheter til å samarbeide

internasjonalt og til å nå ut til et større europeisk publikum. Her har Trøndelag mulighet til å delta på lik linje med regioner i EU.

- *EØS-midlene til kultur* skal bidra til å styrke det europeiske kulturfeltet, med særlig fokus på kulturelt entreprenørskap. Kulturrådet er nasjonalt kontaktpunkt for kulturprogrammene i EØS-midlene, og bidrar til å utforme kulturprogram i samarbeid med mottakerlandene.
- Bruk av Trøndelags Europakontor

12 «FOLKESTEMMEN»

Vi har ingen befolkningsundersøkelse å vise til i Trøndelag om «folkets» syn på det trønderske kulturlivet. Så vi vet lite om det er samsvar mellom folkets etterspørsel og det som tilbys. Er det noe folket savner?

Vi har eksempler fra andre fylkeskommuner som har gjort mer på dette området, som til eksempel Hordaland fylkeskommune. Her vises to eksempler fra deres undersøkelse i arbeidet med kulturplanen.

Spørjeundersøking om sentrumsområde

I samband med utarbeiding av Regional plan for attraktive senter i Hordaland gjennomførte fylkeskommunen i 2014¹⁴ ei undersøking for å kartlegge kva syn innbyggjarane i Hordaland har på sentrumsfunksjonar.

Eit av tema i undersøkinga var kulturtilbod og sosiale møteplassar.

TABELL 1

Kor viktig er tilgang til ulike sosiale møteplassar og kulturtilbod?

1	Idrettshall	4,3	_____
2	Restaurant	4,2	_____
3	Kveldsopen kafé	4,2	_____
4	Bibliotek	4,1	_____
5	Treningsstudio	4	_____
6	Symjehall	4	_____
7	Kulturhus	4	_____
8	Kino	4	_____
9	Konsertlokale	3,9	_____
10	Pub	3,5	_____
11	Hotell	3,3	_____
12	Gatekjøkken/kiosk	3,3	_____
13	Museum/galleri	3,2	_____

TABELL 3

Tilbod som saknast av meir enn 5 000

1	Kino
2	Teaterforestillinger
3	Konsertlokale
4	Gang- sykkelveggar og turstiar
5	Teaterscene
6	Symjehall
7	Revy
8	Bibliotek
9	Øvingslokale musikk
10	Kulturhus
11	Musikkfestival
12	Operaforestilling
13	Pop/rock-konsertar
14	Nærmiljøanlegg
15	Klatreanlegg
16	Ungdomsklubb
17	Tennisbane

Deltakarane i undersøkinga vart spurde om det er noko kulturtilbod dei saknar i nærområdet sitt. Rekna om til heile befolkninga, saknar 77 000 hordalendingar eitt eller fleire kulturtilbod eller kulturarenaer. 34 000 saknar idrettstilbod og 16 000 saknar friluftstilbod.

I tabell 3 er det rangert 17 tilbod, som er sakna av meir enn 5 000 innbyggjarar. Sakna varierer med alder, kjønn, utdanningsnivå, yrkesstatus og bustadsregion.

- Dette området trengs det mer kunnskap om i Trøndelag.

Vi har også for lite kunnskap om publikumsoppslutning og deltakerantall i ulike kulturaktiviteter som grunnlag for planlegging av tilbud.

[Dagbladet: Disse kulturtilbudene brukes mest der du bor:](#)
[Trønderne går mest på teater, mens Oslofolk ser mest opera](#)

- Trøndelag trenger å bli bedre på å dokumentere og registrere data om dette.